

ปัญหาของการทุจริต และแนวทางการวางระบบ การควบคุมภายในต่อสินทรัพย์

โดย ฐิตาภรณ์ สันจรรย์ศักดิ์ *

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการขยายตัวทางการค้าอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนธุรกิจขนาดใหญ่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ธุรกิจเหล่านี้ต้องใช้พนักงานเป็นจำนวนมากและใช้ทรัพยากรอันมีมูลค่ามหาศาล มีการดำเนินงานที่สลับซับซ้อน และมีการแข่งขันกันสูง อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการประกอบธุรกิจอย่างมาก โอกาสที่จะเกิดการทุจริตและฉ้อฉลจึงมีได้ง่าย ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรจะควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงต้องอาศัยการบริหารจัดการให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี เพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption)

1. ปัญหาของการทุจริต

การทุจริตคอร์รัปชันยังดำเนินต่อไปในประเทศไทย บ่อนทำลายประเทศ และเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาการทุจริตยังมีอีกหลายวิธีที่เราจะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการใช้ชีวิตในทางที่ดี ใช้หลักธรรมเข้ามาสอนใจ มองเห็นความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม มีคุณธรรม มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้และความบันเทิง จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการทุจริต

ปัญหาที่ก่อให้เกิดการทุจริตมีหลายประการด้วยกัน เช่น การใช้ชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อ, มีรายการใช้จ่ายเพื่อตนเองและครอบครัว, มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ, มีความกังวลในเรื่องการเงิน, มีความผิดหวังที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน, ได้รับการเสนอผลประโยชน์ในบางอย่าง, ได้รับการขัดเกลากการทุจริตจากผู้บังคับบัญชา, ได้รับการขัดเกลากความสามารถในการทุจริตจากเพื่อนร่วมงาน, การซึมซับการทุจริต, มีโอกาสในการใช้ดุลพินิจต่อการทุจริต, มีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการทำการทุจริต, มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการทุจริต, การขาดความผูกพันในการทำงาน, ความย่อหย่อนทางศีลธรรม, มีทัศนคติในทางลบอยู่ตลอดเวลา, การมีระบบสินบน, ความประพฤติที่ขาดวิชาชีพนิยม, การชอบแย่งชิงอำนาจ, ปัญหายาเสพติด, และการขาดความโปร่งใสในการทำงาน เป็นต้น

* อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม
กรรมการผู้จัดการบริษัท เอสทีเอส แอ็คเคาंटติ้ง จำกัด
ที่ปรึกษาบริษัท กัทเธียริตี การบัญชีและกฎหมาย จำกัด

จากปัญหาที่ก่อให้เกิดการทุจริตตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้บริหารขององค์กรจะละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในไม่ได้ เพราะการบริหารที่ปราศจากการมีระบบการควบคุมภายในที่รัดกุมเพียงพอ ย่อมไม่อาจวางใจได้ว่าผลการดำเนินงานจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารกำหนดไว้หรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้นการขาดระบบการควบคุมภายในที่ดีย่อมเปิดโอกาสให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายในรูปความสิ้นเปลืองและความสูญเปล่าของการใช้ทรัพยากร ความผิดพลาดหรือการกระทำอันเป็นการทุจริตของพนักงานหรือผู้บริหารได้เสมอ โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ที่มีระบบการควบคุมภายในย่อหย่อนนั้นกลายเป็นสถานการณ์ที่เข้ายวนให้กระทำการทุจริตได้เสมอ

2. แนวทางการวางระบบการควบคุมภายในต่อสินทรัพย์

ในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันอยู่ภายใต้ภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอน และมีความเสี่ยงอยู่เสมอ แต่ธุรกิจจะมีเป้าหมายเดียวกันคือ จะดำเนินการอย่างไรให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ นั่นคือจะต้องดำเนินกิจการด้วยความระมัดระวังและพยายามลดความเสี่ยงต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกิจการ สิ่งนั้นคือกิจการจะต้องมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการมีระบบควบคุมภายในที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- (1) เพื่อให้การดำเนินงานของกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีระเบียบเรียบร้อย
- (2) เพื่อส่งเสริม และวัดผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่
- (3) เพื่อป้องกัน ควบคุม และดูแลรักษาทรัพย์สินมิให้มีการทุจริต หรือการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางบัญชี และการเงิน
- (5) เพื่อให้การบันทึกรายการบัญชีและรายงานต่างๆ ถูกต้องและสมบูรณ์

สำหรับแนวทางการวางระบบการควบคุมภายในต่อสินทรัพย์ (Assets) นั้นจะเน้น 2 ประเภท คือ แนวทางการวางระบบการควบคุมภายในด้านเงินสด (Cash) และแนวทางการวางระบบการควบคุมภายในด้านสินค้าคงเหลือ (Inventories) ซึ่งถือว่าเป็นการทุจริตขั้นต้นที่เกิดขึ้นได้ง่ายและเกิดขึ้นบ่อยครั้งและแพร่หลายมากที่สุด โดยผู้ทุจริตอาจทำได้โดยล้าพั้งหรือเป็นหมู่คณะ เราควรมีมาตรการในการป้องกันหรือมีแนวทางการวางระบบการควบคุมภายในที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดการทุจริต ดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการวางระบบการควบคุมภายในด้านเงินสด (Cash)

เงินสดเป็นสินทรัพย์ที่มีผู้ทำการทุจริตมากที่สุด วิธีการกำหนดนโยบายรักษาเงินสด เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดความเสี่ยงจากการชักยอกเงินสดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจควรมีระบบการควบคุมภายในด้านเงินสด ดังนี้

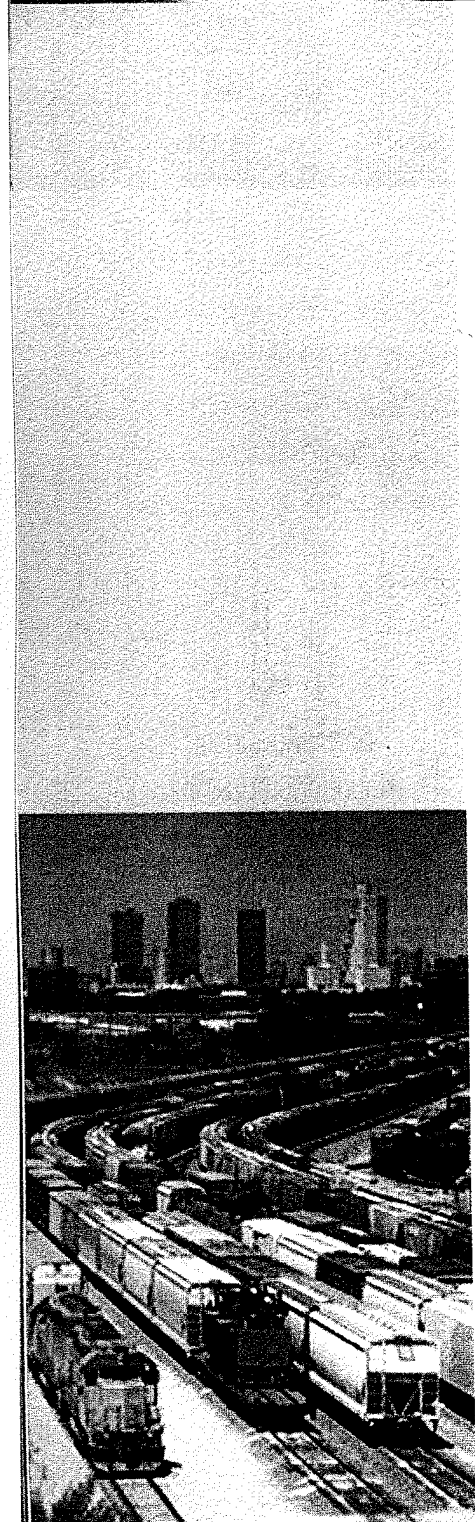
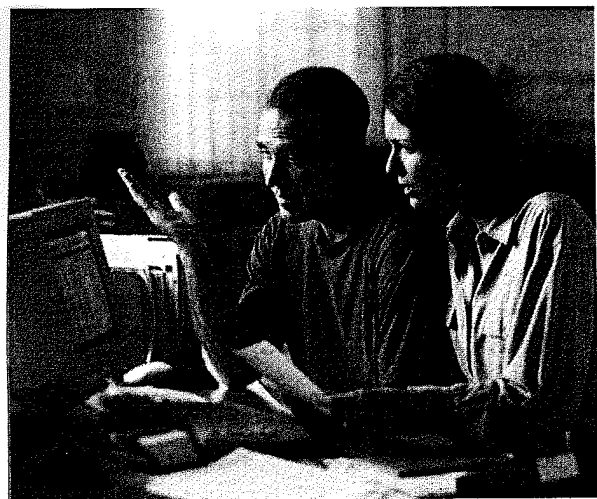
- มีการกำหนดวงเงินสดย่อย และผู้มีอำนาจอนุมัติสั่งจ่ายเงินสดย่อยนั้นจะต้องไม่ใช่ผู้เก็บรักษาเงินสดย่อย

“

กิจการต้องมีความ
เกี่ยวข้องกับเงินสดทั้งใน
ด้านการรับเงินสด และ
การจ่ายเงินสด

”

- ตราสารหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเงินสด ควรเก็บไว้ในตู้निรภัยและมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดูแลรับผิดชอบอย่างรัดกุม
- มีการสอบทานบันทึกการรับเงินเป็นประจำและต้องมีการทดสอบความถูกต้องเพื่อให้แน่ใจว่ารายการรับเงินทุกรายการมีการบันทึกบัญชีอย่างถูกต้องและครบถ้วน
- มีการตรวจนับเงินสดย่อยเป็นครั้งคราวและมีการเปรียบเทียบกับยอดในบัญชี
- รายการจ่ายทุกรายการที่เกิดขึ้นต้องมีการอนุมัติโดยผู้มีอำนาจและต้องเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการที่เกิดขึ้นจริง
- มีการแบ่งแยกระหว่างการออกใบลดหนี้ กับการปรับปรุงยอดค้างชำระในบัญชีลูกหนี้การค้า เพื่อป้องกันการตัดหนี้สูญโดยไม่ได้รับอนุมัติ
- มีการทดสอบความถูกต้องของยอดคงเหลือในบัญชีเงินสด ณ วันตรวจสอบ
- มีระบบความปลอดภัยในการจัดเก็บรักษาเงินสดอย่างรัดกุม
- มีการวิเคราะห์รายการรับเงินสดเข้าบัญชีและทดสอบความถูกต้องของเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
- มีการทดสอบการคำนวณเงินสดที่ได้รับและเงินสดจ่าย กับการบันทึกการบัญชีเงินสด
- การรับเงินสดต้องออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้ง และมีการให้หมายเลขกำกับไว้ล่วงหน้า
- เงินสดที่ได้รับในแต่ละวัน จะต้องนำฝากธนาคารโดยพนักงานที่ไม่ได้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรับเงินสด
- ไม่ควรจ่ายเช็คเงินสด หรือผู้ถือ และถ้าเป็นไปได้ควรขีดคร่อมเช็คทุกรายการ
- มีการบันทึกการเกี่ยวกับเงินสดให้ทันเวลา ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป
- นำเครื่องตรวจนับเงินสดมาช่วยในการปฏิบัติงานตรวจนับเงินสด
- กิจการควรมีการประกันความซื่อสัตย์ของพนักงาน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเงินสดของพนักงานทุกคน และจำนวนที่เอาประกันนี้ควรสูงพอที่คุ้มกับจำนวนเงินที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานแต่ละคน
- พนักงานเงินสดควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งระบุไว้อย่างแน่นอน และควรมีการสับเปลี่ยนหน้าที่กันบ้าง เพราะการทำหน้าที่ประจำอยู่เป็นเวลานานนั้นอาจจะร่วมมือกันทำการทุจริตได้

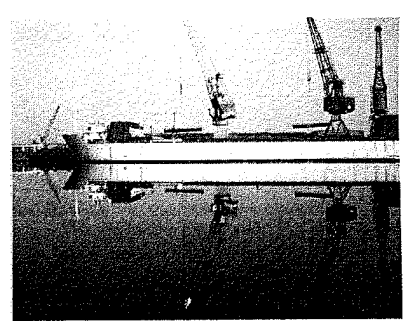
การมีระบบการควบคุมภายในเงินสดที่ดีและเหมาะสมนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในกิจการ เพราะกิจการต้องมีความเกี่ยวข้องกับเงินสดทั้งในด้านการรับเงินสด และการจ่ายเงินสด ทั้งในรูปของธนบัตร หรือเงินฝากธนาคาร และเป็นสินทรัพย์ที่

เปลี่ยนมือได้ง่ายและรวดเร็ว จึงมักเกิดการทุจริต ยักยอก ฉ้อโกง เกี่ยวกับเงินสด ขึ้นอยู่เสมอๆ ซึ่งหากกิจการได้วางระบบเกี่ยวกับเงินสดไว้อย่างรัดกุม เหมาะสม และมีประสิทธิภาพแล้ว จะช่วยป้องกันการทุจริต การรั่วไหลของเงินสดได้ หรือหากเกิดการทุจริต เกิดความผิดพลาดขึ้น ก็สามารถทราบและแก้ไขได้โดยเร็ว เป็นการช่วยลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าหากกิจการใดไม่มีการวางระบบ หรือวางระบบเกี่ยวกับเงินสดไว้ไม่ดีรัดกุม ไม่มีประสิทธิภาพ จนทำให้เกิดการทุจริต หรือการรั่วไหลได้ง่าย เป็นการนำมาซึ่งความเสียหายแก่กิจการ และอาจส่งผลกระทบต่อฐานะจนทำให้กิจการนั้นไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

2.2 แนวทางการวางระบบการควบคุมภายในด้านสินค้าคงเหลือ (Inventories)

การทุจริตเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ เช่น การหยิบฉวยไปจากที่เก็บ สับเปลี่ยนของแท้ออกไป การทุจริตในสินค้าคงเหลือมีการทุจริตได้ง่ายเพราะมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งเป็นรายการที่มีผลกระทบต่อแสดงผลกำไรหรือขาดทุนในงบการเงิน (Financial Statements) อย่างมาก วิธีป้องกันการทุจริต ผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจควรมีระบบการควบคุมภายในด้านสินค้าคงเหลือดังนี้

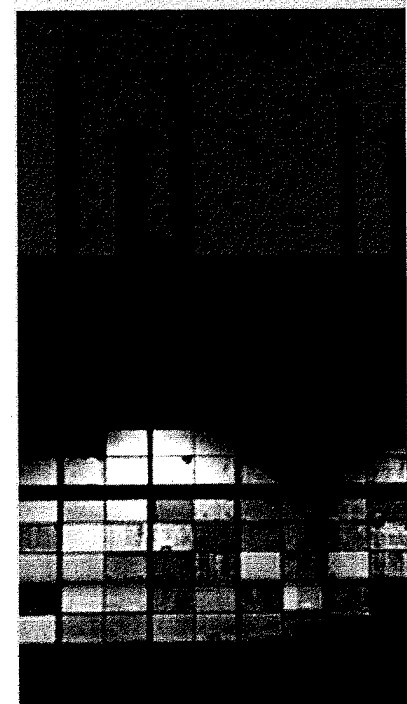
- มีการตรวจรับและทดสอบคุณภาพของสินค้าคงเหลือเป็นไปตามเงื่อนไข และตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้
- การรับมอบสินค้าคงเหลือเข้าคลัง มีการตรวจสอบทั้ง จำนวน ชนิด ขนาด เกรด ราคา และคุณภาพกับใบสั่งซื้อว่าถูกต้องและตรงตามที่ได้ทำการสั่งซื้อไว้หรือไม่
- สินค้าคงเหลือที่รอผลการทดสอบหรือไม่ได้คุณภาพ ต้องแยกกองเก็บจากสินค้าที่ผ่านการตรวจรับแล้ว และมีป้ายกำกับห้ามแจกจ่ายอย่างชัดเจน
- มีการบันทึกรายละเอียดการเข้า-ออก บริเวณโรงงานหรือคลังสินค้า
- การนำสินค้าคงเหลือออกจากคลังต้องมีเอกสารอนุมัติจากผู้มีอำนาจทุกครั้ง
- มีการควบคุมบัตรตรวจนับสินค้าคงเหลือที่ใช้ไปและที่เหลืออยู่
- การตัดบัญชีสินค้าคงเหลือเสียหายเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและได้รับการอนุมัติ
- มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในทีมงานตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนและข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข ของสินค้าคงเหลือ
- การบันทึกบัญชีรับจ่ายสินค้าคงเหลือถูกต้องและทันต่อเวลา
- การตรวจนับสินค้าคงเหลือทุกครั้งมีการเปรียบเทียบกับยอดบัญชีและหาสาเหตุของผลแตกต่าง
- การปรับปรุงบัญชีสินค้าคงเหลือต้องมีการอนุมัติโดยผู้มีอำนาจ
- มีมาตรการในการบันทึกสินค้าคงเหลือตามงวดบัญชีที่ถูกต้อง

“

การมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ยังช่วยให้ฝ่ายจัดการได้รับรายงานทางบัญชีที่ถูกต้อง

”

- มีการสอบทานการคำนวณราคาสินค้าคงเหลือกับเอกสารต้นทุน
- การคิดต้นทุนของสินค้าคงเหลือต้องสอดคล้องกันและเป็นไปตามระบบขั้นตอนของการผลิต
- กรณีที่บริษัทใช้ต้นทุนมาตรฐาน (Standard Cost) ต้องมีการวิเคราะห์ผลต่างเมื่อต้นทุนการผลิตจริงเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน
- มีการจัดทำรายงานสินค้าคงเหลือที่ไม่เคลื่อนไหว และเสนอผู้รับผิดชอบในการติดตามแก้ไข
- มีการสอบทานการตีราคาสินค้าคงเหลือ โดยเปรียบเทียบของสินค้าสำเร็จรูปกับราคาสุทธิที่คาดว่าจะขายได้ และพิจารณาว่าจะต้องตั้งสำรองสำหรับผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่
- มีการสอบทานว่ายอดคงเหลือตามงบกระขยอดสินค้าคงเหลือตรงกับบัญชีคุมยอดในบัญชีแยกประเภทและมีการสอบทานติดตามหาสาเหตุของรายการกระขยอดที่ไม่ถูกต้อง
- มีเครื่องมือตรวจสอบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสินค้าคงเหลือมีความปลอดภัย และครบถ้วน
- มีมาตรการที่เหมาะสมและรัดกุมสำหรับสินค้าที่ล้าสมัย

อย่างไรก็ตามการมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ไม่เพียงแต่ป้องกันการทุจริตในสินทรัพย์ของกิจการเท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นไปตามนโยบายที่สำคัญๆ ที่กิจการได้กำหนดไว้ในกิจการที่มีระบบการควบคุมภายในที่ดี โอกาสที่จะเกิดการทุจริต ผิดพลาดจึงมีน้อยมาก และถ้าจะมีขึ้นก็จะตรวจพบได้ในเวลาไม่นาน การมีระบบการควบคุมภายในที่ดียังช่วยให้ฝ่ายจัดการได้รับรายงานทางบัญชีที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ ส่งผลให้รายงานทางการเงินมีความโปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือ

ส.ด.ท.

บรรณานุกรม

- วิไล วีระปรีช และจงจิตต์ หลีกภัย. (2542). ระบบบัญชี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2540). แนวทางการจัดระบบการควบคุมภายใน. กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์.
- สำนักบัญชีและตรวจสอบภายใน กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. (2539). คู่มือการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร.
- Gallagher, Timothy J. & Andrew, Joseph D., Jr. (2000). Financial management principles and practice. (2nd ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Romme, Marshall. B. & Steinbart, Paul John. (1997). Accounting Information Systems. (8nd ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Warren, Carl S., Reeve, James M., & Fess, Philip E. (2002). Financial accounting. (8th ed.). Ohio : South-Western.
- Saunders, Anthony. (2000). Financial institutions management. (3rd ed.). Chicago : Irwin.